

פרוטוקול מס' 228

מישיבת ועדת הכספים

יום ב' כ' אדר תשל"ה - 3.3.75, שעה 10.00

נ כ ח ר :

חברי הועדה:

- י. קרגמן - היו"ר
- ע. אמוראי
- ש. ארליך
- ס. ארנס
- י. בדר
- י. בן-מאיר
- י. גולן
- צ. גרשוני
- ב.צ. חלפון
- ש. לוריא
- ע. פיינרמן
- י. פלוסין
- ג. פת
- ד. קורן
- ח. קורפו
- נ. קצב
- א. רונן
- ז. שובל
- א. שוסטק
- ס. שחל

מוזמנים:

- ח. מר-חיים - סמנכ"ל משרד המסחר והתעשייה
- י. בן-משה - משרד המסחר והתעשייה
- ד. ר. ליפשיץ - החשב הכללי
- א. פרידמן - החשב הכללי
- י. חייט - החשב הכללי
- י. אשל - "פיתוח" - חברה לפיתוח ומחקר תעשייתי היהלומים בע"מ

פרופ' ח. ברקאי
פרופ' א. רזין

מזכיר הועדה: א. קירשנר
היוע"כ לועדה: א.נ. פלוג

ס. איזנברג קצרנית:

סדר-היום:

- א. ערבויות מטעם המדינה
- ב. דיון בהצעת החקציב לשנת 1975 בהשתתפות פרופ' ברקאי, פרופ' רזין ופרופ' שישינסקי.

ערבויות מטעם המדינה - קרן ביטוח נזקי טבע בחקלאות בע"מ, מפעלי פיתוח והקפדה דימונה בע"מ, "פיתוח" - חברה לפיתוח ומחקר תעשית היהלומים בע"מ, מבני תעשייה בע"מ, האופרה הישראלית.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. קרגמן:

ז. שובל:

נמסר לי שחברת קצא"א, נגרם לה הפסד של 2 מליון לירות ליום. אני מבין שהקשיים הם אוביקטיביים ואינני בא בטענות. אבל אני חושש, שאין מספרים לנו על הנעשה בחברה, ויום אחד נעמוד בפני הפסדים עצומים בחברה. הייתי מציע כי נזמין בהקדם את שר האוצר, ד"ר דינשטיין ומר בן-דרור כדי לשמוע מפייהם על הנעשה בחברה.

היו"ר י. קרגמן:

שר האוצר אמור להופיע מחר בישיבת הועדה. עוד היום נעביר לו שאלה זו כדי שיוכל

להשיב עליה בישיבת מחר.

אנו עוברים לסעיף א' בסדר-היום - ערביות מטעם המדינה. והערבות הראשונה - ערבות לקרן ביטוח נזקי טבע בחקלאות בע"מ. (קורא מכתבו של שר האוצר).

מדוע נקבעה ריבית של 13.5%?

ד. קורן:

כי הם קבלו כספים מהאוצר בשיעור ריבית זה.

ד"ר ליפשיץ:

אני מבין שקרן זו משותפת למשרד החקלאות ולחקלאים והיא מיועדת לתשלום פיצויים לחקלאים במקרה של נזקי טבע. וכאשר חסרים כספים בקרן זו, מקבלים אותם מחקציב המדינה. לכן אינני מבין מדוע כסף שנלקח מחקציב המדינה צריך להנתן כהלוואה על ידי הבנקים.

צ. גרשוני:

הכסף הוא בנקאי ולא כסף תקציבי.

ד"ר ליפשיץ:

אני חושב שקרן זו אינה צריכה לקבל כספים בריבית של 19.5%.

צ. גרשוני:

כאשר בקשנו לקבל כספים מהתקציב נאמר לנו שחלק מהכספים נצטרך לקבל מהבנקים.

ד"ר ליפשיץ:

תנאי ההלוואה נראים לי טובים מדי. אני מציע לבדוק מה מסתתר מאחורי תנאים טובים

א. שוסטק:

אלה.

י. בדר:

אני חושב שהמדינה צריכה לתת כספים אלה מהתקציב, כי בסופו של דבר היא המשלמת כסף זה. אם הכוונה היא שהוצאה זו לא תיכלל בתקציב מטעמי "קוסמטיקה", אני חושב שזו "קוסמטיקה" יקרה מדי.

ש. ארליך:

85% מכספי ההנפקות חייבים להמסר על ידי הבנקים לבנק ישראל. מה-15% הנותרים לבנק, לא יתן הבנק הלוואה בתנאים כאלה. הוא יכול להלוות כסף זה בתנאים טובים הרבה יותר.

מר פרידמן:

הלוואה זו ניתנת לקרן מכספי הנפקות של הבנק בריבית של 13,5% ו-6% פרמיה

לביטוח ההצמדה.

היו"ר י. קרגמן:

אני מציע לאשר את הערבות, כי המדובר בהלוואה הניתנת על ידי הבנק מכספיו החפשיים. הלוואה זו מיועדת לקרן בטוח נזקי טבע בחקלאות.

י. בדר:

אין התנגדות לערבות זו. ההחלטות היא להלוואה.

- היו"ר י. קרגמן: אם הממשלה תתן כספים אלה, הם לא יעלו פחות.
- א. שוסטק: במכתבו של שר האוצר כתוב: הואיל ומקור ההלוואה מכספי הנפקות" אילו היה כתוב: מכספי הנפקות של הבנק", היו הדברים ברורים יותר.
- מר פרידמן: הכוונה היא לכספי הנפקות של הבנקים.
- היו"ר י. קרגמן: אני מעמיד להצבעה אישור ערבות מטעם המדינה - קרן ביטוח נזקי טבע בחקלאות בע"מ.

ה צ ב ע ה

ערבות מטעם המדינה - קרן ביטוח נזקי טבע בחקלאות בע"מ
אושרה ללא התנגדות.

ערבות מטעם המדינה - מפעלי פיתוח והספקה דימונה בע"מ

- היו"ר י. קרגמן: הערבות השניה - ערבות מטעם המדינה - מפעלי פיתוח והספקה דימונה בע"מ. (קורא מכתבו של שר האוצר).

נשמע דברי הסבר מפי מר בן-משה מנהל חטיבת המזון במשרד המסחר והתעשייה.

- י. בן-משה: המדובר במתן ערבות להלוואה למאפיה של שלושה בעלים פרטיים בדימונה. ההלוואה ניתנת לצורך הרחבת המאפיה, הכנסת קו ייצור אוטומטי והגדלת כושר הייצור ל-3800 טון דברי מאפה. מה שהניע את הממשלה לחמוך בערבות זו הוא הצורך בהפיכת המאפיות הקיימות - לאחר שעל ידי תהליך מיזוג צומצם מספר המאפיות מ-270 ל-120 - למפעלים תעשייתיים. דבר זה מצריך השקעה של מליוני לירות. וכאשר לא ניתן להשיג יזמים חדשים, אין אפשרות לבעלים הקיימים להשקיע את הסכומים הדרושים.

י. בדר: לא הוגש לנו מאזן של החברה.

- י. בן-משה: בסקר של הבנק לפיתוח התעשייה, שהומצא לוועדה, כלול המאזן.

ש. ארליך: מהו רכוש החברה?

- י. בן-משה: המאזן ל-31.12.73 מצביע על רכוש קבוע בערכים הסטוריים של 708 אלף לירות, ורכוש שוטף בסך 249 אלף לירות; סך הכל האקטיבה - 958,000.

תנאי ההלוואה תואמים תנאי הלוואות רגילות מכספי תקציב הפיתוח. בענף המאפיות אין הצבר הון, ולכן הבעלים אינם מסוגלים להרים הרחבה בסדר גודל כזה.

- ד. קורן: האם יש מחסור במאפיות בדימונה? האם הרחבת מאפיה זו לא תביא לסגירת מאפיות אחרות

ולא תביא לאבטלה של עובדים?

- י. בן-משה: יש מחסור במאפיות באזור. כידוע לכם בעל המאפיה הגדולה בבאר-שבע הוכנס לבית-סהר. אין בדימונה מאפיה נוספת ואין כוונה לסגור מאפיות. נעשה מיזוג של שתי מאפיות והן כלולות בחברת מאפיות "דגן".

- ג. פת: אני תומך באישור ערבות זו. אני מכיר את הבעייה מכרמיאל התלויה באספקת הלחם במאפיות בעכו. אני רק מבקש לדעת, באיזה סכום מסתכמים כל השיעבודים?

- י. בן-משה:
כיוון שהבנק טוען שענף האפייה הוא ענף ספציפי, הוא מעריך השקעה של 1,8 מליון לירות במכסימום 35% מהערך שלה בזמן הבנייה.
- ע. אמוראי:
מה הם הכללים לגבי החזר הלוואות הניתנות בריבית של 6.5%?
- ח. מר-חיים:
הריבית בשיעור של 6.5% אינה קיימת יותר. מ-2 ביולי 1974 הועלה שיעור הריבית מ-6.5% ל-8%.
- ע. פיינרמן:
אם כן, מדוע אנו מתבקשים עתה לאשר ערבות להלוואה בריבית של 6.5%?
- ח. מר-חיים:
כי בקשות אלו הוגשו לבנק לפיתוח התעשייה לפני התאריך בו הועלה שיעור הריבית.
- אשר להחזר הלוואות, במידה והמדובר במבנים, תקופת החזר הלוואה היא 8 שנים, ובמידה והמדובר באיוד - 4 שנים; נוסף לכך יש תקופת "גרייס" שנעה בין שנה וחצי לשנתיים, לפי מהות המפעל, אם המפעל חדש או לא, אם המפעל מאושר או אינו מאושר.
- חנאים אלה אינם חלים על מבני תעשייה, לגביהם נקבעו חנאים אחרים.
- ז. שובל:
אני מביין שלבנק לפיתוח התעשייה יש שיעבוד בדרגה ראשונה על הציוד החדש הנרכז, ושיעבוד מדרגה שניה על הנכסים הקיימים. אני מניח שהשיעבוד מדרגה ראשונה הוא לבנקים המסחריים. אבל דבר זה נוגד את הקו הרגיל של הבנק לפיתוח התעשייה. מה הסיבה לכך?
- ח. מר-חיים:
לגבי הרכוש הקבוע לבנק לפיתוח התעשייה יהיה שיעבוד בדרגה ראשונה על כל הרכוש. אבל לצורך ביצוע התכנית חלק מהציוד כבר משועבד, כיוון שניתנו הלוואות קודמות. המדינה אינה יכולה לקבל שיעבוד ראשון על הכל. אבל לבנק יש שיעבוד ראשון על כל הרכוש הקבוע.
- א. שוסטק:
אינני מתנגד לאישור הערבות. מה שמדאיג אותי הוא, שכל מפעל בסדר גודל כזה מזדקק לערבות המדינה. אם מפעלים אלה לא ישלמו את השטרות, יפנה הבנק קודם כל למדינה. הייתי מבקש לדעת מי הם הבעלים של המאפייה.
- י. בן-משה:
הבעלים הם מר חיים הירש, מר פרנץ בנימין ומר טוביה הופמן.
- היו"ר י. קרגמן:
אני מציע לאשר את הערבות. הובלת מצרכי מזון לאזורי פיתוח יקרה. טוב ורצוי שתהיה מאפייה מודרנית במקום שתספק לחם ודברי מאפה אחרים לעיר דימונה ולטביבה.
- אני מעמיד להצבעה אישור ערבות מטעם המדינה למפעלי פיתוח והספקה דימונה בע"מ.

ה צ ב ע ה

ערבות מטעם המדינה - מפעלי פיתוח והספקה דימונה בע"מ - אושרה

ערבות המדינה - "פתוח" חברה לפיתוח ומחקר תעשיית היהלומים בע"מ

היו"ר י. קרגמן: הערבות השלישית - ערבות המדינה ל"פיתוח" - חברה לפיתוח ומחקר תעשיית היהלומים בע"מ. (קורא מכתבו של שר האוצר). נמצא עמנו מנכ"ל החברה והוא ישיב על שאלות חברי הועדה..

ז. שובל: האם יש היום הצדקה לקיום חברה זו?

מר אשל: החברה הוקמה ב-1950 והופעלה עד שנת 1959 למטרת הקמת מפעלים לליטוש יהלומים באזורי הפיתוח ולמען ללמד את הפועלים מלאכת ליטוש היהלומים. בסוף 1959 עברה החברה למישור אספקת חמרי גלם בעיקר מארצות אפריקה, כי נוצרה בעייה של אספקת חמרי גלם על ידי הסנדיקט בלונדון, שהוא הספק העיקרי בעולם. מאז חיסלה החברה הדרגתית את פעילותה באזורי הפיתוח והעבירה את המפעלים לידיים פרטיות, בעיקר מבין הפועלים במפעלים. חלק מהמפעלים עברו למרכז הארץ מתוך רצונם הם. ויותר מ-3 מפעלים לא נשארו באזורי הפיתוח. מאז 1959 התרכזה החברה ביבוא חמרי גלם ממקורות בלתי חלויים. המקורות הבלתי חלויים מהווים 20% מכלל יצור חמרי הגלם בעולם, ואילו 80 אחוז הם בשליטת הסינדיקט בלונדון. גוף זה מספק חמר גלם למספר מרכזים בעולם, ביניהם ישראל. והוא המחליט מי יקבל ומתי יקבל חמר גלם. בשנת 1950 הייתה שכנה שלא יספקו לישראל את חמר הגלם הדרוש לה ולכן הוקמה חברה זו.

ח. קורפו: וכל זה תחת השם "מחקר ופיתוח".

מר אשל: זה השם בו נרשמה החברה. לפי ניירות הרישום של החברה, יש לה אפשרות לפעול בתחומים אלה. כאשר הקימו את החברה בשנת 1950 חשבו להפעיל אותה לכל המטרות שנקבעו. אינני יודע אם כדאי לשנות שם החברה רק משום שהיא עוסקת עתה רק ביבוא חמרי גלם.

החברה פיתחה מקורות קנייה משלה אך לא נכנסה לתחום ניצול המכרות, אשר בארצות אפריקה הוא קשור עם נשיאי המדינות ולא רצינו, בתור חברה של ממשלת ישראל, להכנס לניצול מקורות טבעיים. לכן התרכזנו בקיימת חמרי גלם. החברה פעלה בגיניאה כמעט עד לניתוק היחסים הדיפלומטיים; היא פעלה בחוף השנהב ובגאנה. ועדיין היא פועלת בקהיליה המרכז-אפריקאנית, במורביה ובליבריה. ערכה של פעילות החברה היא לא בכמות חמרי הגלם שהיא מייבאת, אלא ביכולת להביא כל סוגי האבנים, החל מהאבנים הקטנות וכלה באבנים הגדולות הדרושות בשוק. הפעילות העצמאית של החברה מקנה לממשלה את היכולת להתדיין בנושאים עדינים עם הסינדיקט בלונדון. במקרים מסויימים יכולנו להפעיל לחץ מסויים על הסינדיקט לאספקת חמרי גלם לכלל התעשייה. היום מצבנו באפריקה קשה ואולי איננו יכולים להפעיל את הלחץ שהפעלנו לפני מספר שנים. אבל אנו פועלים באפריקה לפיתוח מסורות נוספים, ואנו מגדירים את החברה כ"אקדח שני", שמשדר המסחר והתעשייה יוכל להשתמש בו בבוא הזמן. וזו ההצדקה לקיומה של החברה. אם הממשלה רואה צורך בקיום החברה כדי לקדם ענף היהלומים כולו, במקום לחקצב את החברה, ראוי שהחברה תפעל בכוחות עצמה על בסיס מסחרי. בענף היהלומים קשה לקבוע תקופות לפי זמני מאזניים. יש מחזוריות של אופנה, עונה וגורמים אחרים. קבענו לעצמנו כללים לפיהם אנחנו משתדלים שלא להכנס לתחומים שהחברה אינה חייבת להכנס אליהם, אם משום שהדבר לא יועיל לקידום העניינים שמשדר המסחר והתעשייה מעוניין בהם, ואם משום שהדבר יפריע למהלך העניינים של היהלומנים הפרטיים. לכן אנו מתרכזים ביבוא חמרי גלם ממקורות אליהם קשה הגישה ליהלומנים הפרטיים. הדבר גורם לכך שלא תמיד אנו יכולים להיות רווחיים. לדוגמה, בעת ניתוק היחסים עם מדינות אפריקה נפגשנו קשות, כי מספר חדשים לא פעלנו והדבר השפיע על מחזור הקניות. בענף היהלומים הרווחיות נמוכה בלאו הכי וברגע שהמחזור יורד, קשה לכסות את ההוצאות. השנה היא שנה קשה בענף כולו. על כן המאמץ העיקרי שאנו עושים עתה הוא - פיתוח מקורות חדשים בין בארצות אפריקה שניתקו היחסים עמנו ובין בארצות שלא ניתקו את היחסים ובארצות נוספות בדרום אמריקה.

ג. פח:

אין זה סוד שהקמת מפעלים לליטוש יהלומים באזורי פיתוח היה נסיון נפל שעלה בכסף רב. אינני בא להיום להאשים. אולי ב-1959 היה נימוק להקמת חברה לרכישת חמרי גלם. היום היה לומנים מתחננים בפני הסינדיקט בלונדון שלא יתן להם חמרי גלם. אני מכיר יפה את הנעשה בענף. היום נתון הענף במשבר חמור מאד, ומשבר זה לא יחלוף תוך מספר חדשים.

אינני חושב שאנו צריכים לנהוג במדיניות של החזקת אקדח טעון במגירה נגד הסינדיקט. הסינדיקט נהג בנו יפה מאד, כולל התרומה שניתנה לאופנהיימר במלחמת יום-הכיפורים.

הייתי מבקש לקבל אינפורמציה, איזה אחוז מחמר הגלם שהשתמשו בו בארץ, הובא לארץ על ידי החברה ואיזה סוגי אבנים, הובאו על ידי החברה; מה היו ההפסדים ומה היו הרווחים של החברה בחמש השנים האחרונות ומהו האובר-הד של החברה.

היו"ר י. קרגמן: מאזן החברה הומצא לחברי הועדה.

ג. פח:

הייתי מציע שנקיים דיון רחב על הנושא בהשתתפות המפקח על היהלומים ובהשתתפותו של מר גדעון להב שהוא מומחה לענף היהלומים ובתקופת כהונתו הוקמה החברה, ונגיע למסקנה אם היום יש מקום לקיום החברה.

היו"ר י. קרגמן: אם נקיים דיון לחברה, אין מקום להמשיך בבירור זה עכשיו.

השאלה היא, האם בינתיים לא תעמוד החברה בפני שוקת שבורה.

מכתב הבקשה אל הועדה נושא תאריך דצמבר 1974.

היו"ר י. קרגמן: אנחנו עכבנו את הדיון.

המדובר על חידוש ערבות קיימת ולא על ערבות חדשה. אפשר להאריך תוקף הערבות לששה חדשים.

היו"ר י. קרגמן: אני מציע שנאשר את הערבות לתקופה קצרה, לשנה אחת. ואולי לאחר הדיון נגיע למסקנה שיש לבטל ערבות זו.

ג. פח: שנה זו תקופה ארוכה מדי.

היו"ר י. קרגמן: אני מציע שנאשר את הערבות עד סוף דצמבר 1975 ובפגרת הפסח נוכל לקיים דיון מקיף בנושא.

ג. פח: אני מקבל את ההצעה.

ח. קורפו: אני בכל זאת מציע כי שם החברה יותאם לפעולותיה. אינני מבין מדוע הריבית על ההלוואה הניתנת לחברה נמוכה כל כך.

מר אשל: אנו נותנים לבנקים שיעבוד שפציפי על כל הסחורה ומקבלים את הסחורה בנאמנות.

היו"ר י. קרגמן: אני מעמיד להצבעה את ההצעה לאשר הארכת הערבות ל"פיתוח" - חברה לפיתוח ומחקר

תעשיית היהלומים עד 31.12.75.

ה צ ב ע ה

ההצעה לאשר הארכת ערבות המדינה לחברת "פיתוח" - חברה לפיתוח ומחקר תעשיית היהלומים בע"מ עד 31 בדצמבר 1975 - אושרה

ערבות מטעם המדינה - מבני תעשיה בע"מהיו"ר י. קרגמן:

הערבות הרביעית - ערבות מטעם המדינה - מבני תעשיה בע"מ. (קורא מכתבו של שר האוצר).

נשמע דברי הסבר מפי מר-מ-חיים.

ח. מר-חיים:

מתוך המסמך המונח לפניכם עולה הגידול שחל בפעולת החברה וחרומתה הגדולה לתיעוש אזורי הפיתוח. השיטה בה פועלת החברה היא זו: בישובים באזורי הפיתוח מפתחת החברה ובונה אזורי תעשיה. בנייה זו מוגדרת כ"בנייה פרובוקטיבית לתעשיה". כאשר בונים אין יודעים מי יהיו דיירי המבנים עד שהתכנון והבנייה משתיימים. יש בנייה ספציפית, בונים בניין למפעל מסויים "טיילור מייד". אין ענף שאין לו ייצוג באוכלוסיית שוכרי מבני התעשיה, החל בתעשיות עתירות מדע וכלה בתעשיות מזון. והמבנים נבנים החל בדימונה וכלה בשארם א-שיך. בכל אזורי הפיתוח יש בנייה של מבני תעשיה. היתרון בהקמת מבני תעשיה על ידי החברה הוא בכך, שהדבר משחרר את היזם מלהשקיע כספים במבנים, בקירות וברצפה, ומאפשר לו להשקיע אמצעים עצמיים בצידוד ובהון חוזר. הוא משלם שכר דירה בשנחים הראשונות וכעבור שנתיים 50% משכר הדירה הופכים להיות צמודים.

הון המניות הנפרע של החברה עומד על 30 מליון לירות ויחד עם הקרנות שהן בסך 58 מליון לירות, מגיע הסכום ל-88 מליון לירות. במאזן של 184 מליון לירות, זוהי פרופורציה טובה.

חברת מבני תעשיה בע"מ היא חברה רווחית. היא הרוויחה בשנת המאזן האחרונה 9 מליון לירות. המדיניות של החברה היא להשקיע את הרווחים בבנייה נוספת. ועכשו נמצאים בתכנון ובבנייה 350,000 מ"מ, השווים לסכום של 350 מליון לירות במחירי הבנייה הנוכחיים.

החברה מקבלת הלוואה על פי הסכם שנקבע בזמנו. עד תקופה מסויימת הבנק לפיתוח התעשיה הסתפק בשיעבוד הנכסים הקבועים. בהיקף הנוכחי אינו יכול לקבל כשיעבוד את המבנים בלבד. הערבות שאנו מתבקשים לתת היא ערבות בעלים ולא ערבות המדינה.

חברת מבני תעשיה בע"מ משמשת מנוף שקשה להגזים בחשיבותו לפיתוח אזורי הפיתוח. ואם מדברים על הטבות לאזורי הפיתוח, הרי זו הטבה שאיש אינו לוקח אתו כאשר הוא עובר למרכז הארץ.

אני חושב שחברה זו היא, חברה טובה, יעילה, עובדת באובר-הד צנוע והיא רווחית.

ג. פח:

אני מסכים עם מר-מ-חיים, שיש לברך על קיומה של חברה זו. הרבה אזורי פיתוח קבלו תנופה רבה לפיתוחם התעשייתי על ידי חברה זו.

הדו"ח של בנק לפיתוח התעשיה שהוגש לנו הוא לשנת 1973. אני מבקש שלהבא לא יגישו לנו דוחות לשנים קודמות. אני חושב שחברה זו נהנית מהטבות מרחיקות לכת. הייתי מבקש לדעת, מה חלוקת המבנים שנבנו בין האזוריים השונים.

חברה זו מקבלת הלוואות בריבית של 6.5%. זו הריבית שהיתה נהוגה לגבי אזורי הפיתוח. אבל החברה אינה בונה רק באזורי פיתוח א'. היא בנתה באשדוד ובירושלים, ותבוא עליה ברכה.

אני חושב שצריך לעשות מאמץ גדול יותר למכור חלק מהמבנים. ואולי אף לתת לבעלי הון אפשרות לבנות מבנים לתעשיה באותם תנאים. אסור שהחברה תגיע למצב אליו הגיעה חברת עמידר; בחברה זו מדובר על רכוש ששוויו 400 מליון לירות. אנו מעוניינים שהחברה תמשיך להתקיים ותפעל כפי שהיא פועלת - והיא פועלת יפה - - -

היו"ר י. קרגמן: היא פועלת יפה?ג. פח:

כן. השר היחיד שירד לשארם א-שיך, הבטיח וקיים, היה השר בר-לב. ואמנם הדבר היחיד שנבנה שם, אלה הם מבני תעשיה. כרמיאל התפתחה כתוצאה מפעולותיה של החברה.

אני הייתי מציע שגם על חברה זו נקיים דיון.

היו"ר י. קרגמן:
דיון על חברה זו אנו יכולים לקיים במסגרת הדיון על תקציב משרד המסחר והתעשייה.

ז. שובל:
אני מצטרף לדברי השבח של חבר-הכנסת פח על חברת מבני תעשייה בע"מ. החברה מנוהלת טוב והיא ממלאת תפקיד חשוב מבחינה כלכלית בסיסית; כתוצאה מפעילותה תעשיות חדשות אינן צריכות להשקיע אמצעים עצמיים בנכסים קבועים.

מאחר והחברה מצליחה והיא רווחית, רצוני לשאול: האם נעשה מאמץ למכור, לא את הנכסים, אלא חלק מהחברה למשקיעים?

ד. קורן:
לאחר שאני מצטרף לדברי השבח לחברת מבני תעשייה, אני הייתי רוצה לדעת מהו הסכום מההלוואה הקונקרטיה מיועד לאזורי הפיתוח א' וב', ואם יש חלק המיועד להקמת מבני תעשייה באזורים אחרים, אציע שלא לאשר אותו. אני מציע שהחברה לא תבנה מבנים במרכז הארץ.

א. אפרת:
ברצוני לשאול: א, מהו שטח המבנים הפנוי? ב. האם ההלוואות המבוקשות מיועדות

לבנייה בעיקר באזורי פיתוח?

במועצת המנהלים של החברה חברים 5 פקדי מהינה ואין בה נציג לשלמון המקומי ואין בה נציג לתעשיינים. אין אפשר לנהל חברה בהיקף עצום כזה עם 5 פקדי מדינה?

ח. מר-חיים: יושב-ראש מועצת המנהלים הוא ראש העיר אשדוד.

א. אפרת: אני חושב שבמועצת המנהלים של החברה צריכים להיות גם נציגי צבור.

ח. קורפו:
אני מבין שב-1968 רכשה החברה את חברת-הבת שעוסקת במכירת המבנים. שהערכה היא שתגדל הבנייה למכירה ולא הבנייה להשכרה. השאלה היא, האם בכך לא מחטיאה החברה את מטרתה? אני חושב שחשוב שהתעשיין לא ישקיע כספיו ברכישת מבנה, אלא יקבל מבנה בשכירות. לכן אני חושב שחברה זו אינה צריכה לבנות מבנים למכירה אלא רק מבנים להשכרה.

ע. אמוראי:
אני מבקש לקבל נתונים לתחשיב השוואתי על מחיר ההשכרה ומחיר הבנייה, ומה היתה התוצאה אילו התעשיין היה משקיע בבנייה חלק של ההון העצמי וחלק על ידי קבלת מענק, לעומת מה שאחם מחייבים אותו בין בהשכרה ובין ברכישה.

י. בדר:
הראשון שהעלה את הרעיון של הקמת מבנים לתעשייה היה המנוח ישראל רוקח. הוא אמר שצריך להקים מבני תעשייה, כדי שהמשקיע ישקיע אמצעיו העצמיים ברכישת ציוד ובהון חוזר. אם אין לחברה אמצעים גם לבנין, גם לציוד וגם להון חוזר, מוטב לה להשכיר מבנה, כי מתן אשראי להון חוזר מפוקפק יותר מאשר השכרת מבנה. מבחינה זו חברת מבני תעשייה הצליחה.

אני מבין שמבוקשת ערבות לשלוש הלוואות. שתי הלוואות הראשונות קיימות זה מכבר. ההלוואה השלישית היא חדשה. מדוע נדרשת ערבות להלוואות שקיימות מזמן ותנאיהן נקבעו מזמן?

א. שוסטק:
אני מצטרף לכל השבחים שחלקו חברי הועדה לחברת מבני תעשייה. אני חושב שחברה זו עשתה פעולה חשובה לפיתוח התעשייה באזורי הפיתוח.

מה שלא נאמר בבקשה שלפנינו הוא מהי מטרת ההלוואה בסך 45 מליון לירות לה נדרשת הערבות? כל הכבוד למעשים שנעשו על ידי החברה בעבר. כולנו מתגאים בהם. אבל בשביל מה נחוץ עכשו סכום של 45 מליון לירות? האם מצב התעשייה הוא כה טוב, שבשער עומדים משקיעים, הזקוקים למבני תעשייה?

י. פלומין:

מתוך 250,000 מ"ר בנייה, מה חלקה של הבניה שידוע למי היא מיועדת?

בשנת 1973 היה הרווח 3,5 מליון לירות ובשנת 1974 - 9 מליון לירות. מאידך חל גידול רציני בקרנות. ברור שגידול זה אינו נובע מהרווח. מניין גידול זה בקרנות? הסכום הכללי של הפטיב הוא 80 מליון לירות. מה מתוך זה הלוואות אחרות של המדינה ומה יהיה הסכום הכולל של הלוואות אחרי שנאשר את הערבות המבוקשת עכשו?

מה הן ההטבות הניתנות לחברה לעומת הטבות הניתנות ליזמם ולבונים פרטיים באותם אזורים?

ש. לורינץ:

הרווח לשנת 1974 הוא 9 מליון לירות, והון המניות הנפרע הוא 30 מליון לירות. פירוש הדבר שהרווח הוא 30%. האם אפשר לקבל הסבר איך מגיעים לרווח כזה? האם הקרנות מהוות חלק מהרווח?

האם מחיר המכירה מבוסס על 6,5% פלוס רווח? מה התחשיב לגבי השכירות? מה גובה דמי השכירות והאם נלקח בחשבון, בעת קביעת דמי השכירות, כי הכסף הוא מסובסד?

אנחנו יודעים שהממשלה מממנת דברים שיזמים פכטיים אינם רוצים לעסוק בהם. האם השוק הפרטי אינו בונה מבני תעשייה, שיש צורך בחברה ממשלתית להקמת מבני תעשייה?

האם באמת כל הנהנים ממבנים אלה, מוצדק שיקבלו כסף מסובסד בריבית של 6.5%? עד כמה שידוע לי עולים אינם יכולים להנות מתשלום דמי שכירות לפי תחשיב של 6,5% בדירות מגורים. אם מדובר במבני תעשייה בשארם א-שיך, אני מבין שיש לכך הצדקה. אבל לגבי אזורים אחרים, מה הצדקה יש לכך?

האם אפשר לקבל נתונים על חלוקת מבני התעשייה שנבנו עד היום באזורים השונים, והאם אפשר לדעת מי הם הנהנים?

ח. מר-חיים: לשאוחיו של חבר הכנסת פת - הסקר שהונח על שולחן הועדה הוא סקר שנערך צמוד להגשת הבקשה. הבקשה אינה חדשה וממילא הסקר אינו חדש.

היום החברה אינה בונה באשדוד. היא בנתה כאשדוד כאשר אשדוד היתה אזור פיתוח א'. החברה אינה בונה בירושלים. היא אינה בונה בקריית ביאליק, שם בונה חברה של רסקו. החברה בונה באזורי פיתוח א'.

מתוך השקעות חזויות - נכון לפברואר 1975 - של 115 מליון לירות כ-70 מליון לירות או כ-60% - מיועדות לאזור פיתוח א'; עוד 35 מליון לירות לאזור פיתוח ב' ו-10 מליון לירות למרכז הארץ. באזור מרכז הארץ יבנו מבנים באור-עקביא שזה איזור קליטה מובהק ובאשקלון; אך לא יבנו מבנים לכל דכפין אלא לפי בקשה מפורשת של הסוכנות לעולים חדשים הנמצאים באזור.

באזור פיתוח ב' יבנו מבני תעשייה בחמישה מקומות: קריית גת, באר שבע, נצרת עילית, מגדל העמק וגשר הזיו.

כל פעולתה החברה מרוכזת אפוא באזור פיתוח א', ואם לא באזור פיתוח א' באזורי קליטה מובהקים בסכומים יחסית קטנים להיקף.

לשאלה האם אפשר למכור חלק מהחברה, אני קיימתי לפחות עשרות שיחות עם אנשים שהיו מעוניינים או לקנות חלק מהחברה או לקנות בלוקים של בניינים במקומות מסויימים, אך איש מהם לא היו מוכן לכך באופן קונקרטי, למרות שהצענו את התנאים הטובים ביותר שמבחינת האחריות הצבורת נימנן להציע. מדוע? כי יש צורך בהשגחה מתמדת על הנכסים. ונכסים אלה מפורזים בכל הארץ. שנית, המבנים נמצאים במקומות שבהם לא ניתן לאפשר ליזם לקבוע שכר דירה שהוא רוצה. למסור את הנכסים ליזם פרטי ולסבסד אותו, ובלבד שישחרר אותנו מהנכסים - מה חועלת יש בכך? במצב הקיים

הנכס נשאר ברשות החברה והוא משמש מנוף להצבר הון לבניית נכסים נוספים. הודענו שמבחינת תנאי ההלוואה, אנו מוכנים לתת אותם תנאים גם ליוזמים פרטיים. עד עכשו ההענות היא של משפחה החת בכרמיאל שרוצה לבנות מבני תעשייה.

באזורים מסויימים אנו מוכנים להסתלק ולתת לשוק הפרטי להכנס לתחום פעולה זה. כך נהגנו לגבי באר-שבע וקריית גת. ואמנם בבאר-שבע החברה לא תבנה יותר, ונכנסה חברה של כמה שותפים שאחד מהם הוא הקבלן ארליך, המנסה לבנות על בסיס כלכלי ואני חושב שהוא יצליח. בקריית גת נקנסה לתחום זה חברה של בנק דיסקונט שגם היא תבסס פעולתה על בסיס כלכלי.

החברה משקיעה הרבה בהחזקת המבנים. גם הבעלים משקיעים בהחזקה. כאשר הבעלים מסודרים, גם המבנים מסודרים.

אנו עברנו לשיטת בנייה הנקראת "שכר-מכר". עד חמש שנים משלם השוכר שכר דירה, ואחר כך במשך 10 שנים הוא יכול לקנות את המבנה. יש לשיטה זו שני יתרונות. אם האדם יודע שיקנה את המבנה בעתיד, הוא שומר עליו בהווה; ואנו רואים שלמבנה יש יעוד סופי.

אני הייתי שמח לבנות חלק מהחברה על בסיס כלכלי. אבל אם צריך למכור על בסיס לא כלכלי וצריך לסבסד, מוטב שהנכסים ישאר בידי החברה, כי יש רווח הון גדול שהוא סמוי. אשקלוך היתה בעבר אזור פיתוח א'. היום האנשים מוכנים לקנות את המבנים ביתר עלות מאשר בתקופה שהאזור היה אזור פיתוח א'. הוא הדין לגבי אשדוד.

לשאלתו של חבר-הכנסת קורפו, החברה התחילה למכור מבנים ב-1969 כאשר המשק עבר ממיחון לגיאוח ואנשים היו מעוניינים להיות בעליהם של הכנסים.

החברה צריכה למשוך תעשייה לאזורי הפיתוח. מה כוח המשיכה שלה? בדרך כלל מי שרוצה להקים מפעל אומר: בתל-אביב אין לי בעיות מים וחשמל, למה לי לעבור לאזור פיתוח? אומרים לו: אבל בתל-אביב אתה צריך לחפש מבנה, ופה יש לך מבנה מוכן. מזה נובעת שיטת הישוב ידמי השכירות. לחברה יש עלות מימון מסויימת, שעד היום היתה 12%, ולאחר העלאת הריבית היא תגיע ל-13.2%-13%. כאשר מחשבים תשואה של 20% על הון עצמי, בהחלט אפשר לטעון שזה נמוך מדי.

היזום כאשר הוא נכנס למבנה משלם 7-9% מעלות המבנה כשכר דירה בסיסי, כי זה שער הריבית על הלוואות פיתוח. כעבור שנתיים חמשים אחוז מדי השכירות צמודים למדד, כי יש בזה 50% קווי-הון עצמי. תוך שלוש שנים שכר הדירה עולה על מחיר ההון. ואנו אומרים לאיש: אנו מאפשרים לך לקנות את המבנה, וחלק משכר הדירה אתה יכול לקבל כהחזר, ואתה קונה את המבנה לפי העלות לחברה. אם הוא מחזיק בנכס שלוש שנים ורוצה לקנותו, הוא מקבל את ההטבות שלנו. אם הוא בא כעבור 10 שנים ומבקש לקנות את המבנה, הנוהג הוא למכור את הנכס על בסיס הערכה של שמאי.

להערתו של חבר-הכנסת בדר, שהלוואות אלו קיימות מזמן, החשב הכללי בא לבנק ואמר: אנו מוכנים לתת ערבות אם תקטינו את המרווח שלהם, ואמנם הבנק הקטין את המרווח מ-1.75% ל-0.75%.

לשאלתו של חבר הכנסת שוסטק - למרות ההאטה הכללית בהשקעות, עדיין יש ביקוש למבנים באזורי פיתוח, וקודם כל מצד אנשים החיים במקום ומעוניינים לפתח עסקיהם, בין שזה בסקטור הפרטי ובין שזה בסקטור הקבוצי.

יש מבני תעשייה בשכירות בקבוצים? ב.צ. חלפון:

יש מבני תעשייה בשכירות בקבוצים, במושבים ובירושלים עירוניים. לענין זה אין נפקא מינה מי הם הבעלים. מי שזקוק למבנים לפיתוח תעשייתי, זכאי לקבלם. ח. מר-חיים:

וכפי שאמרתי גם היום יש ביקוש למבנים אלה. 80-85% מהמבנים בתכנית שהסברתי מיועדים לייזמים שיכנסו למבנים.

לשאלותיהם של חברי הכנסת לורניץ ופלומין לגבי הקרנות המופיעות במאזן ומקורות אחרים של החברה מחוץ להון המניות - יש קרן לחלוקת מניות הטבה מתוך הרווח. יש שתי קרנות מרכזיות: האחת - קרן כספי המענק לפי חוק עידוד השקעות הון שמקבלת החברה; והשנייה - הממשלה העבירה השתתפותה בהון המניות של החברה לא כהון מניות אלא כקרן כללית, כי חשבו שיהיה מי שירצה לקנות את החברה.

לכן, חבר הכנסת לורניץ, את הרווח צריך לראות על כל ההון העצמי, ואז מגיע הרווח ל-10% בערך, והוא נובע בחלקו מדמי השכירות ובחלקו ממכירת מבנים.

ע. אמרתי: מהו סכום המענק?

ח. מר-חיים: 10 מליון לירות. סעיפים אחרים: התחייבויות שוטפות שזה אשראי מהבנקים 15 מליון לירות, והשאר הלוואות לזמן ארוך מבנק לפיתוח התעשייה וממשלת ישראל. בזמנו ניחנו ההלוואות מהממשלה דרך החשב הכללי. אחרי הרפורמה שעברה החברה אמרתנו: החברה תהיה כלכלית לכל דבר; הלוואות - מהבנק לפיתוח התעשייה, והון עצמי כפי שכל חברה חייבת בו.

י. פלומין: סך כל החובות ההלוואות היום הוא 100 מליון לירות.

ח. מר-חיים: יש בקשה לסכום נוסף.

היו"ר י. קרגמן: אני חושב שביררנו את הנושא יפה. ואנו יכולים להיות מרוצים מהתשובות המלאות שקבלנו.

ערבות מטעם המדינה - מבני חעשיה בע"מ - אושרה

ערבות מטעם המדינה - חברת קאדמני

היו"ר י. קרגמן: אנו עוברים לערבות הבאה - ערבות מטעם המדינה - חברת קאדמני. (קורא מכחבו של שר האוצר).

ח. מר-חיים: איננו מבקשים להגדיל את הערבות, אלא להתאים אותה להתייקרויות שחלו. החברה עוסקת באותו קו ייצור, והצליחה להבריא את המפעלים. היום עובדים במפעל 115 איש, מחוכם 100 דרוזים. המחזור של המפעל בשנת 1975 יגיע ל-15 מליון לירות לעומת 12 מליון לירות ב-1974.

ד. קורן: ביקרתי במפעל וראיתי שהוא עובד יפה מאד.

היו"ר י. קרגמן: אני מעמיד להצבעה ערבות מטעם המדינה - חברת קאדמני בע"מ.

ה צ ב ע ה

ערבות מטעם המדינה - חברת קאדמני בע"מ, אושרה

ערבות מטעם המדינה - האופרה הישראליתהיו"ר י. קרגמן:

הערבות האחרונה המובאת לאישור הועדה בישיבה זו - ערבות מטעם המדינה - האופרה הישראלית. (קורא מכתבו של שר האוצר).

ש. ארליך:

אני מציע שנדון בערבות זו לאחר שנשמע את נציג משרד החנוך והתרבות.

היו"ר י. קרגמן:

מר פרידמן, מה הם המקורות לכיסוי סכום זה?

ש. ארליך:

אם "גמול" חובעת ערבות המדינה, מדוע אנו חיים לתתה? מה תעשה "גמול" אם לא תקבל ערבות המדינה?

מר פרידמן:

"גמול" יכולה למכור את הנכסים של האופרה. האופרה אינה פירמה שאפשר לתת לה הלוואה המדינה. בהמלצת משרד החנוך והתרבות משרד החנוך והתרבות לכלול מדי שנה את הסכום הדרוש לפרעון החוב.

ש. ארליך:

אני עומד על הצעתי להזמין את נציג משרד החנוך והתרבות.

היו"ר י. קרגמן:

אני מוכן להזמין את נציג משרד החנוך והתרבות.

צ. גרשוני:

אני אינני חושב שצריך לדחות את אישור הערבות. אבל אני חושב שבמכתבו של שר האוצר צריך היה להאמר ברורות, שבתקציב משרד החנוך והתרבות צריך להיות מדי שנה סכום מתאים לענין זה.

א. שופטק:

הסכום של 200 אלף לירות שהיה צריך להשחלם בנובמבר 1974, שולם?

מר פרידמן:

כן. התשלום עד 1976 הוא 1,049,000 לירות. בחקציב השנה ניחן לאופרה סכום גבוה יותר. אבל חשלוה החוב לא ייעשה על ידי האופרה, אלא מתוך ההקצבה מנכה החשב הכללי את הסכום המיועד לחשלום החוב.

היו"ר י. קרגמן:

נושא האופרה והתיאטרות בישראל מחייב דיון לגופו. נקיים דיון זה במסגרת

הדיון בתקציב משרד החנוך והתרבות. בינתיים אני מציע לאשר ערבות זו, שיש לה בטוחה - ההקצבות של משרד החנוך והתרבות. אני מציע שנאשר ערבות זו בתנאי שמהקצבות של משרד החנוך והתרבות לאופרה, ינוכה על ידי החשב הכללי הסכום המיועד לחשלום החוב.

אני מעמיד להצבעה אישור הערבות כפוף

לתנאי שאינתי.

ה צ ב ע ה

ערבות המדינה - האופרה הישראלית, כפוף לתנאי שמהקצבה של משרד החנוך והתרבות לאופרה ינוכה על ידי החשב הכללי הסכום המיועד לחשלום החוב - אושרה

ב. המשך הדיון בהצעת התקציב לשנת 1975 בהשתתפות הפרופסורים א. רזין, ח. ברקאי וא. שישינסקי.

היו"ר י. קרגמן:

אנו עוברים לפעין הבא בסדר-היום - דיון בהצעת התקציב לשנת 1975 בהשתתפות הפרופסורים א. רזין, ח. ברקאי וא. שישינסקי. והפעם נשמע חשבויות הפרופסורים על שאלות חברי הועדה.

אני מצטער שפרופ' שישינסקי חלה ונבצר ממנו להשתתף בישיבה זו. אנו מאחלים לו החלמה מהירה.

רשות הדיבור לפרופ' רזין.

פרופ' א. רזין:

נשאלתי על ידי חבר-הכנסת אמוראי, האם הירידה הצפויה במחירים הבינלאומיים של חמרי גלם לא תביא לירידת הייבוא מעבר לחזוי, כך שהתחזית בתקציב בענין זה היא פסימית ולא אופטימית כפי שניסיתי להסביר. אני התרכזתי בדברי בנושא הייצוא ולא הזכרתי נושא הייבוא. התחזית מניחה עליית היבוא הכללי ב-435 מליון דולר. מאידך צפוי גידול בשני סעיפים עיקריים: א) צפוי גידול של 300 מליון דולר ביבוא הבטחוני; ב) צפוי גידול בסך של 210 מליון דולר בחשלומי ריבית וחובות. שני סעיפים אלה מסתכמים ב-510 מליון דולר. ואם סך כל הייבוא צפוי שיגדל ב-435 מליון דולר, צפויה הקטנה מסויימת ביבוא הפרטי. והקטנה זו חזויה על יסוד ציפיות לירידה נוספת במחירי חמרי הגלם - מתכות, סייבים ומזון, ואולי ירידה מלה במחיר הממוצע של הדלק. כך אני קורא בקווים כלליים את תחזית היבוא בתקציב.

סעות היא לחשוב, שירידת המחירים הבינלאומיים מחייבת אוטומטית ירידת ערך היבוא בדולרים. הדבר הקובע אם כתוצאה מירידת המחירים הבינלאומיים יקטן או יגדל ערך היבוא הוא - גמישות הביקוש של היבוא ביחס למחיריו. ידוע שכאשר יורד המחיר, עולה הכמות המבוקשת. ואם היא עולה במידה גדולה, עולה הייבוא. לכן אין זה נכון שירידת מחירים מחייבת אוטומטית הקטנת היבוא. דוגמה מהשנה שעברה שאפשר לחשוב עליה היא הדוגמה ההפוכה, שעלו מחיריהם של סצורכי מזון בסיסיים, כגון סוכר, ובעקבות עלייה זו עלה ערך הייבוא במידה ניכרת. אינני זוכר את האומדן של בנק ישראל. אבל בנק ישראל מעריך, שבעקבות עליית מחירי הדלר ומחירי מוצרים אחרים, עלה הייבוא ב-1,8 מיליארד דולר. דוגמה זו אינה מלמדת על השנה הבאה, כיוון שמוצרים אלה - להוציא הדלק - נתונים תחת פיקוח. למעשה הפיקוח תוגבר רק בנובמבר, כך שהאזרח הישראלי לא ידע על השנויים שחלו במחירים בעולם, ולא שינה את הרגלי הצריכה שלו. ברור שאם עולים המחירים הבינלאומיים, אותה כמות של יבוא ערכה גדול. זה חלק מהסיבות שקרה מה שקרה בשנה שעברה. אבל זה אינו חייב להיות אפליקטיבי לגבי שנת 1975. מה שקובע לגבי הייבוא, זו עליית המחירים בארץ וגידול הביקוש בארץ.

אני רוצה להסתייג מהרוח הכללית של הצעת התקציב. התקציב, לפי הכוונות המוצהרות של מחבריו, צריך להיות מכשיר למדיניות מרסנת; כלומר, הוא צריך להביא להקטנת הביקושים ולמתן את עליית המחירים. ואם אלה יושגו, יקטן הייבוא. כנגד זה אנו יודעים שהתקציב שהוגש, גדול הרבה יותר מהתקציב של אשתקד. וכבר אשתקד היה עודף ניכר של ביקושים. נוסף לכך תקציב זה הוא גרעוני יותר מאשר התקציב אשתקד. ורק היום התברר שהגרעון בתקציב עלול לגדול ב-650 מליון לירות. וזה כמובן מעביר את האפקט על עודף הביקוש.

באופן כללי הייתי אומר, שאינני צופה ירידה מובהקת בעודף הביקוש ששרר בשנה שעברה ובחלקו הגדול הביא לעליית היבוא. אני צופה שדבר כזה יקרה גם השנה. ולכן התחזית של האוצר גם בתחום הייבוא היא אופטימית.

כיוון שאני טוען שהתקציב גדול, רצוני להצביע על סעיפים בתקציב, שניתן לקצץ ולחסוך בהם מיליארדום של לירות. ואצביע על הסעיפים לפי הסדר שהוצגו על ידי פרופ' ברקאי.

הסעיף הראשון - אשראים. אני תומך במה שאמר פרופ' ברקאי, שצריך לתת אשראים בתנאים קשים יותר ללווים, תנאים שבהם יושבא בחשבון שיעורי האלגנפלאציה. כלומר צריך להצמיד את רוב האשראים. דבר זה לא יביא לקיצוץ בהוצאות התקציב לשנה הבאה. הוא יזרז את ההלוואות, אבל בהנחה שבסופו של דבר הלווים יקבלו את ההלוואות, סך כל הכספים המוצעים בסעיף זה לשנה הבאה לא ישתנה.

הדבר יקטיין את הביקוש להלוואות.

י. פלומין:

בהחלט. אני תומך בגישה זו. אבל היא אינה נראית לי מספיקה בכדי להשיג את המטרה של קיצוץ ניכר בסעיף זה בתקציב.

פרופ' א. רוזין:

אני תומך בהחלט בגישה שבאה לידי ביטוי פה, שרק במקרים חריגים, משיקולים של בטחון ופיזור האוכלוסייה, יש לתת הלוואות בלתי-צמודות. אני הייתי מבדיל בין "חולה טכסטיל" ושמיר ובין עין-השופט וקרית מלאכי. הייתי מציע אפוא בתור שיקול נוסף לחשוב על קיצוץ באשראי טמעניקה הממשלה.

הסעיף השני - תקציבי הרשויות המקומיות ותקציב החנוך הגבוה. אני בהחלט בעד קיצוץ בשני סעיפים אלה. ואני קשור בזה אישית, כי אני בא מאוניברסיטת תל-אביב, וקיצוץ זה עלול לפגוע בי. לגבי הרשויות המקומיות נראה לי שבלתי אפשרי לקצץ בתקציבים שלהן ומצד שני לכבול ידיהן ולאסור עליהן להעלות מסים. ההמלצה שלי היא לא רק לקצץ אלא לאפשר להן לגייס את הכספים בכוחות עצמן, באמצעות מסים.

לגבי החנוך הגבוה, אני בעד קיצוץ בתקציב המיועד לו, מבלי לכבול ידיהן של האוניברסיטאות להעלות את שכר הלימוד. שכר הלימוד בחנוך הגבוה קטן מזה שבחנוך התיכון. הוא מהווה פחות מעשירית מההוצאות השוטפות על סטודנט. אם מקצצים את התקציבים המיועדים לאוניברסיטאות ואני בעד קיצוץ זה, יש לאפשר להם לקבוע את שכר הלימוד בצורה ריאלית, וזה אומר להעלות שכר הלימוד פי 2 - 3. מדוע אני אינני בעד קיצוץ תקציבי האוניברסיטאות מבלי לאפשר להן להעלות שכר הלימוד? מאחר שיש ביקוש ניכר לתוצרת של האוניברסיטאות, אנו פה איננו יכולים להחליט שאדם שרוצה ללמוד, אסור לו ללמוד, או לא ניתן לו אפשרות ללמוד. אנו צריכים להחליט שהוא ישלם בעד לימודיו.

אני מעלה את הדברים בצורה כזאת, כדי להגיד מה הם הקווים המדריכים שבהם אני הולך. אבל לא הייתי אומר, שיש לי חשבה מוחלטת על נושאים אלה.

הסעיף השלישי - תקציב השיכון, שפרופ'

ברקאי לא הזכיר אותו.

3 מיליארד לירות זה תקציב משרד השיכון, אבל משרד השיכון אינו בונה, הוא מממן

פרופ' ברקאי:

קבלנים.

בתקציב הפיתוח של משרד השיכון חל גידול מ-2,3 מיליארד ל-3,5 מיליארד לירות.

פרופ' א. רוזין:

זהו גידול של 52%, הרבה מעבר לעליית מדד המחירים. יתכן שיש סיבות סבירות לגידול זה. אבל זה סעיף "חשוד" בעיני. בסך כל האמצעים הכספיים העומדים לרשות השיכון הצבורי יחול גידול מ-3,4 מיליארד לירות ל-5,2 מיליארד לירות, גידול של 53%. בהקשר זה נשאלות שתי שאלות, שאין לי חשבה מוחלטת עליהן:

א. מדוע לא תיקח על עצמה הקבלנות הפרטית

מימון חלק גדול יותר של הבנייה מכספים שתגייס בכוחות עצמה?

ב. מדוע לא יגדל מספר הדירות המושכרות

בשוק החפשי, כך שלא תהיה צורך בבנייה נוספת?

סיכומו של דבר - נראה לי שסעיף השיכון

התנפח והוא טעון בדיקה יסודית.

סעיף רביעי - הבטחון. ופה המומחיות

שלי אפס. אני יכול רק לציין מספרים ולהגיד שאין בקורת מספיקה על תקציבים אלה. אני מקבל את הגישה של פרופ' ארנס שנשתנו הקדימויות. אבל בהחלט אי אפשר לסמוך על תקציב המוגש על ידי המשרד ועל פשרה שנחקבלה על יסוד מאבק כוחות בין חוגים שונים בחוך מפלגה. התקציב לא יוכל לסמוך על תקציב כזה כעל תקציב בטחון ריאלי המחאים למצב הקיים של המדינה.

חל גידול בסעיף אחד בתקציב הבטחון, שבהחלט אינני בטוח אם ניתן לקצץ בו - גידול של 300 מליון דולר בתקציב מטבע החוץ של משרד הבטחון. גידול זה משפיע ישירות על מאזן החשלושים. והוא הביא לכך שהיבוא החזוי יגדל במקום שיטקן. אינני בטוח שאפשר לקצץ בסעיף זה. אבל כאשר מדובר על קיצוץ, לא מדובר על הפסקת יבוא, אלא על דחיית הוצאות מקומיות, שלפי החזוי לא יעלו ואפילו ירדו.

לפי דעתי, מפריזים באפקט של הדבר על האבטלה. אני צופה שעודף הביקוש, שהביא לתעסוקה מלאה ב-1974, בה היו חנאים קשים יותר כי השתחררו עשרות אלפי אנשים משירות מילואים והאנשים נקלטו במהירות, וכבר ברבעון השני של שנת 1974 היה מצב של תעסוקה מלאה. אין לי סיבה לחשוב שעל רקע התקציב המוגש יחול גידול ניכר באבטלה, למרות שאני יודע שבסעיפים מסויימים עלולות להווצר נקודות של פיטורי עובדים. הדבר עלול להיות בתעשיית הטכסטיל ובתעשיית העץ. אבל אני בהחלט חושב שעובדים אלה יקלטו. על יסוד הנסיון של השנה שעברה, שהיתה קשה יותר, אני יכול להגיד שאינני צופה גידול ניכר של האבטלה.

אני רוצה לתמוך ברעיון של קיצוץ הסובסידיות, שלמרות שהן קטנות יותר משחשבו תחילה - תחילה חשבו שהן תהיינה בהיקף של 2,5 מיליארד לירות ובתקציב הן מופיעות ב-1,9 מיליארד לירות - הן מהוות עדיין 40-30 אחוז מהמוצרים המסובסדים. והסובסידיה מגיעה לאנשים כמוני וכמוכם, שאינם נזקקים לה.

ברשימת הסובסידיות בולט היקף הסובסידיה לתחבורה הצבורית שתגדל מ-180 מליון לירות ל-500 מליון לירות.

פ. ארנס: איפה מופיע הדבר בתקציב?

פרופ' א. רזין: בעמוד 118: "תחבורה צבורית - אומדן ביצוע 1974, 180 מליון לירות, אומדן תקציב - 500 מליון לירות.

ע. אמוראי: טכום זה נובע מהפרש מחירי הדלק.

פרופ' א. רזין: אינני מוסמך לדון בנושא זה. אני מקווה אומר שסעיפים אלה מזדקרים לעין וטעוניהם בדיקה.

א. שוסטק: אתה מציע לאפשר לתחבורה הצבורית להעלות מחירים?

פרופ' א. רזין: בהחלט, ובהחלט תחת פיקוח, כי הם זוכים למונופול.

אשר לאמיסיות, אני תומך במלוא לבי במה שאמר חבר-הכנסת ארליך, שהגרעון בתקציב הוא גם הזרמת כספים וגם תקבולים מאמיסיות שיעלות על 5 מיליארד לירות לפי האומדן ואשר לפי דבריו של פרופ' שיינפלד לא ברור אם אומדן זה הוא בר-ביצוע. אני חושב שאומדן זה הוא בר-ביצוע. לא נראה לי שיש בעייה של גיוס הכספים. יש בעייה של התנאים בהם יגויסו הכספים. אבל זה בהחלט מימון גרעוני, שמגדיל את הביקושים, ואין זה תואם רצונה של הממשלה להפעיל מדיניות מרסנת. זה עשוי כמובן לגרום לעליית שער הריבית במשק. ההשקעות במשק ריאלית ירדו בשנה הקרובה. ההשקעה הגלמית הריאלית חזויה לרדת ב-10%. אם יעלה שער הריבית, בעקבות גיוס הון על ידי האמיסיות, הדבר יחריף את המצב עוד יותר, עם כל ההשפעות השליליות על קצב גידול התפוקה גם בסקטור הפרטי.

היו"ר י. קרגמן: תודה לפרופ' רזין. ועתה נשמע תשובתו של פרופ' ברקאי.

פרופ' ח. ברקאי:

כיוון שנשאלו הרבה שאלות חופפות, אענה עליהן במסגרת התייחסות לנושאים. וקודם

כל הערה אחת בענין מאזן החשלוּמִים. אחמול לא דברתי על מאזן החשלוּמִים אלא רק על השאלה, האם נוכל לממן 3,5 מיליארד דולר. לגבי מאזן החשלוּמִים חלה התפתחות חשובה. למעשה מאז נובמבר עד היום בוצע פיתוח נוסף של הלירה לגבי כל מטבעות אירופה, כי שער הדולר ירד ב-7%-6. מבחינה פסיכולוגית מענין כמה אנשים שמו לב לזה וכמה כותרות היו בעתונות שהיה פיתוח נוסף של הלירה. אף אחד לא שם לב לזה. אבל יש לכך משמעות, כי ייצוא ההדרים שלנו נעשה לשוק האירופאי. ומצב הפרדסנים היה חמור יותר אילו לא פיתוח זה. מפיתוח זה נהנים לא רק הפרדסנים אלא כל היצואנים.

מכאן אני למד שאמצעי התקשורת והפוליטיקאים עושים פעמים רבות שירות דבר שעה שהם מנפחים פעולה כלכלית שצריך לעשותה, והופכים אותה למי-יודע-מה. פיתוח מעלה מחירים ב-20%-30%-40% ואף אחד אינו פוצה פה ומצפצף. אם נשאל עשרה עתונאים אם היה פיתוח נוסף של הלירה, יסתכלו עליך כעל מטומטם.

מדוע אני אומר זאת בקשר למאזן החשלוּמִים? כי בינתיים נעזרנו. אבל לגמרי לא ברור ששאר הדולר ישאר המצב זה. הוא יכול לנוע, והוא בהחלט נע. כאשר הדולר הוא 2.70 מרק, הפדרל-רזרב בנק מוכר דולרים, כי אינו רוצה שיעלה יותר. האמריקאים אינם רוצים להחערב בשער. הם אינם נעלבים מכך ששער הדולר יורד. אבל אם תהיה תנועה של הדולר ל-2.50 מרק, מייד תהיה לכך משמעות לגבי שער החליפין שלנו. יש לזה משמעות גם לגבי מחירי הייבוא. מנקודת ראות של הצרכנים הישראלים נצטרך לשלם יותר דולרים בעד טונה ייבוא. אם הצרכנים לא ירגישו בזה, כי המחירים נקבעים אדמינסטרטיבית, התופעה נשארת בעינה.

פרופ' א. רוזין: פיתוח נוסף זה בלירה הישראלית, העלה את ערך הרזרבות.

פרופ' ח. ברקאי: נכון.

אני רוצה לחזק דבריו של פרופ' רוזין, שכוחות שבהחלט אינם בשליטתנו עשויים לפגוע בייצוא, כי אם שער החליפין של הלירה יורד, התמריץ קטן ואנו עשויים לשלם יותר, כאשר האנשים במקום לא ישלמו יותר, וצריך להחשב בכך.

לדעתי לא נוכל לממן גלעון של 3,5 מיליארד דולר אלא רק ב-10% פחות, ולדעתי גם זה אופטימי. אבל 10% הם 2 מיליארד לירות ישראליות. זה סדר-גודל של טעויות-אומדן לגיטימיות. לזה יש להוסיף את הסכומים שנקבל. מממשלת ארצות-הברית. אדם זהיר צריך להניח שבמקום 1,8 מיליארד שאנו מתקצבים נקבל 1,5 מיליארד. אם נקבל סכום זה, זה יהיה דבר אדיר. הישראלים אינם מעריכים כלל משמעות הדבר. זה יהיה שלישי מסיוע החוץ האמריקאי.

כאשר אני מסתכל על מאזן החשלוּמִים אני אומר שיש סיכוי של 1:6 שנצליח לגייס 3 מיליארד דולר למימון הגרעון, ויחסר סכום של 2,5-2 מיליארד - - -

מ. ארנס: אתה מדבר על המענק האמריקאי או על האשראי האמריקאי?

פרופ' ח. ברקאי: הכל יחד.

מ. ארנס: האשראי שאנו מקבלים מממשלת אמריקה הוא בתנאים מסחריים.

פרופ' ח. ברקאי: לא. אשראי כזה אנו יכולים לקבל בוול-סטריט. מדוע אנו הופכים עולמות כדי לקבל אשראי

מממשלת ארצות-הברית?

מ. ארנס: מה הם תנאי אשראי זה?

פרופ' ח. ברקאי: הריבית היא 4% והתקופה - 15 שנה. אתה באמת חושב שאנו יכולים להשיג אשראי

ל-15 שנה בריבית נמוכה מ-9%? ג' נרל-מוטורס הוציא עכשו אגרות חוב בריבית של 9%.

אם הייתי שר האוצר, הייתי אומר שיש סיכוי של 70-80% שלא נקבל כל מה שאנו חושבים מממשלת ארצות-הברית, אלא נקבל בחצי מיליארד לולר פחות. זו התנהגות אחראית. יכול להיות שהוא אינו מוכן להגיד זאת לצבור. אבל בלב לבו זה אחד הדברים שאינו בטוח שיקבל מה שהוא מניח שיקבל.

א. שוסטק: אתה רוצה לומר שהגרעון אינו נורא?

פרופ' ח. ברקאי: התקציב שלנו בנוי על 3,5 מיליארד לירות עודף יבוא ממומן. ואני אומר שאנו צריכים להניח: א. שלא יהיה לנו מימון ל-400-300 מליון דולר; ב) בגלל הדברים שאמר פרופ' רוזין ומה שהוספתי אני לגבי תנודות שער החליפין, תהיה פגיעה בייצור. ואולי שר האוצר יצטרך להעלות את הסכום מ-22,5 מיליארד ל-3 מיליארד לירות.

ע. אמוראי: בהנחה שההוצאה וההכנסה זהות, זה אינו משנה שום דבר. אתה יכול להדפיס כסף.

פרופ' ח. ברקאי: אתה מממן את המוסדות להשכלה גבוהה במטבע חוץ. אם תגיד לי, שאם נקבל 100 מליון דולר פחות, ניתן 100 דולר פחות בהוצאה, אני מרים ידי. אבל אתם תחוקקו חוק תקציב ותתקצבו את ההוצאות, ואז יחסר מימון ריאלי.

היו"ר י. קרגמן: זה אומר שההוצאות בתקציב ודאיות, והתקבולים - לא.

פרופ' ח. ברקאי: אני אינני רוצה להניח הנחות קיצוניות. כל מה שאני מניח זה בתחום הטעות גם העניינית וגם הפוליטית. אגיד זאת בלשון אחרת: אם מדברים על גרעון מתקצב של 1,5 מיליארד לירות, רק אם אני חושב על בעיות מאזן התשלומים, יחסר סכום של 2 מיליארד לירות.

א. רונן: יש אשראי הצמוד לאישור רכש בטחוני.

פרופ' ח. ברקאי: זה איננו אשראי צמוד לרכש. אתה רוצה לרכוש ואתה מקווה שיתנו לך אשראי צמוד לרכש. נניח שאומרים לך: ניתן לך רק 80% מהאשראי, האם צה"ל יחליט שלא לרכוש נשק?

א. רונן: ההפרש איננו 2 מיליארד לירות, אלא ההפרש הוא בין שער הריבית המסובסד ושער

הריבית הלא מסובסד.

פרופ' ח. ברקאי: נכון. אם חלק מהאשראי יהנה בתנאים מסחריים, הוא יעלה יותר.

היו"ר י. קרגמן: מה שאומר פרופ' ברקאי הוא, שנוסף לגרעון גשל 1,5 מיליארד לירות, צריך להביא בחשבון שלא נקבל כל המענקים והאשראים מממשלת ארצות הברית, ואז יגיע הגרעון ל-4 מיליארד לירות.

פרופ' ח. ברקאי: נכון. אבל בזה לא סיימנו. בעקבות דברי חבר-הכנסת ארליך, עשיתי אומדן שהגדרתי אותו כ"סה"כ תשלומים על חשבון-שזוף - 44,7 מיליארד לירות. ושול 44,7 מיליארד לירות אלה אני מציב רק דבר אחד - זרם המסים הישירים והעקיפים. במסמך שלפניכם אחם רואים שעשיתי ריכוז והגעתי לשך הכל הכנסות ממסים ישירים 22 מיליארד לירות. ועם ההכנסות ממ"ח, אני מגיע ל-41-40 מיליארד לירות. מכאן גרעון של 4 מיליארד לירות. איך החשב הכללי מסדך את העניינים? - הוא לווה יותר מאשר הוא מלווה. ואם חבר הכנסת ארליך אמר שאסור לראות את התקבולים ממלוות שהממשלה מקבלת כחלק מההכנסות, אני מקבל זאת, כי צריך לראות את התוצאה הנובעת

מכך - גידול החוב הלאומי בסדר גודל של 4-4,5 מיליארד לירות. וזה בדיוק הדבר המטריד אותי. יש כאן חקצוב גרעוני בסדר גודל של 4-4,5 מיליארד לירות, מפני שהמסים אינם מכסים את ההוצאה השוטפת.

י. פלומיך: מכסים את ההוצאה השוטפת אבל לא את הריבית.

פרופ' ברקאי: אבל את הריבית צריך לשלם. החוב הלאומי הקיים, קיים. עקרונית כל שנה אתה מחזיר חוב ישן ולוקח חוב חדש. מה שהיה - היה. על העבר לא נצטער. הבעיה האמתית היא שאינני מחליף את החוב הישן באשראי חדש, אלא כל שנה אני מגדיל את החוב. זה הדבר שמטריד אותי.

והערה אחת לצד ההוצאה בתקציב. חבר-הכנסת ארנס, אני אמרתי במפורש שלא ראיתי את תקציב הבטחון ואינני יודע איך הוא נבנה. ויכול להיות שהיו משכנעים אותי שצריך להוציא 22 מיליארד ואפילו 24 מיליארד לירות לבטחון. אבל אני רוצה שנזכור דבר שאנשי הבטחון יוכיחו, ואגיד אותו במונחים של צה"ל. לפני זמן קצר שמענו נאום הרמטכ"ל באחד התלום, שחיל זה יקבל עכשו עדיפות. הוא למעשה אמר שנתנו לחייל זה עדיפות יותר קטנה לפני מלחמת יום הכיפורים. יש שאלה של אלטרנטיבות אפילו בחיל השריון. יכולים להיות פחות טנקים ויותר מובילים. והשאלה - צירוף של מה נגתן מכסימום עצמה של כוחות השריון - היא שאלה לגיטימית. הבטחון הוא גורם שיש בו הרבה רכיבים.

חבר-הכנסת ארנס, גם אתה וגם חבר-הכנסת בן-אהרן מביאים את הדוגמה של משק המלחמה של בריטניה וארצות-הברית. אני חושב שיש כאן מחשבה מוטעית אחת. כל כמה שצ'רצ'יל לא יודע ב-42 19 מתי תיגמר המלחמה, המחשבה הייתה - המלחמה תימשך כמה שנים, ואז עושים כמה דברים עם מערכת אדמינסטרטיבית, ואחר כך נסתדר. יכול להיות שההערכה שלי מוטעית, אבל אני אומר שאנו צריכים להניח, שאנו עלולים להיות במצב זה עוד עשור או עוד 15 שנה. זוהי ההנחה שצריך להניח. ואם מקבלים הנחה זו, הגישה שצריך ללכת למערכת אדמינסטרטיבית, מוחלטת - היא מסוכנת. אנשים מהליכוד שהם גם בטחוניסטים וגם נמנים על הצד הליברלי של המרכז, צריכים לומר: הבה ניחן יופתר חופש להרבה החלטות דצנטרליסטיות.

חבר-הכנסת ארנס, אתה מדבר על תקציב בטחון של 30 מיליארד לירות. אני רוצה לדעת מהו סך הכל ה"טרייד אוף" שאתה מניח כאשר אתה מדבר על תקציב בסדר גודל זה. אחת הסיבות שאנו יחסית חזקים היא, שמצבנו עדיין חלשה מבחינה כלכלית. אני יודע שכוח העמידה שלנו הוא הדבר החשוב ביותר. לכן ה"טרייד אוף" רצוני. כאשר אתה אומר שנעביר עוד משאבים לבטחון, אתה אומר למעשה שניקח משאבים ממקורות אחרים. אני אומר ששאלת תוספת המשאבים היא רצינית מאוד. עד שלא אשוכנע אחרת, אינני משוכנע שכדאי לי לקנות במאות מליונים מרכזיות טלפונים, שבין היתר זה חלק מכושר מערכת הקשר. אינני משוכנע שאם אני מעביר 400 מליון לירות ישירות לבטחון, זה עדיף מבחינת סך הכל המשאבים.

תקציב הבטחון בסכום של 22 מיליארד לירות איננו הסכום האמתי המוצא לבטחון, כי חלק ניכר מעלות הצבא רשום בביטוח הלאומי, וגם זה איננו הכל. ברור שכאן יש צורך בהחלטות קשות. אבל דוקא מחוץ ההנחה המקובלת עלי שצריך לחשוב על הטווח הארוך - כי אם היה זה ענין של שנה-שנתיים הייתי אומר: נעצום עיניים ונניח עוד 3-4 מיליארד לירות דחובעים שר הבטחון והרמטכ"ל - אנו צריכים לחשוב גם על צמיחת המשק, על הגדלת המשק. אחת הסיבות שהצלחנו בקליטת העליה - והצלחנו בה - היא, כי המשק צמח. הוא צמח, לדעתי, יותר מדי. וכאשר באים העולים - תוך שנה-שנתיים הם נכנסים למערכת. משק שאינו צומח, זו בעייה. אני חושב שמעמד האוכלוסייה בישראל הוא מעמד בעל חשיבות לכושר הבטחוני של המדינה.

מ. ארנס: על זה אין ויכוח.

פרופ' ח. ברקאי: אם כך, אתה צריך להחליט על השוליים. אתם צריכים לדעת הרבה יותר מה נעשה בתקציב הבטחון. בסופו של דבר גם אני נמצא בצה"ל מהצד השני. ייצגתי את צה"ל ואטור היה לי להגיד למפעל אחד מה מפעל שני מציע לפרויקט ששניהם התחרו עליו. אינני אומר שאסור שזה יהיה. אבל הבה נבדוק מה קורה.

ומכאן למישור המוניציפלי. ואני אומר את הדברים גם כאזרח. כאשר התברר לי שהעיריות - אינני מדבר על עסקי אילת - לוות כספים ב-9% צמוד, זה התחיל להטריד אותי. מה קרה? ברגע שבא לעיריות יותר כסף לא משום שהן צריכות לעשות מאמץ לגבות אותו לבד, הדבר מקל עליהן להוציא את הכסף. אם טועניה נגד מס הכנסה שיש לו פיגורים בגבייה, אני מציע שייבדקו הפיגורים בגבייה של עיריית ירושלים. כל הטכניקה הזאת, כולל ההחלטה שלא להעלות מסי עיריות, זה דבר חמור ביותר. אם אתה מסיר מהעיריות את האחריות לגביית הכסף, אתה מקל עליהן להוציא את הכסף. אני חושב שצריך היה להתנגד לזה בכל חוקף. הממשלה צריכה לקצץ בסעיף זה 1-1,5 מיליארד לירות ולהגיד לעיריות שיגבו מסים. ואם העיריות לא יגבו 1,5 מיליארד לירות אלא רק 1 מיליארד לירות, ידחו סלילת כבישים לשלוש שנים. כל ראש עיר רוצה להפוך את עירו ל"פריז הקטנה". לא איכפת לי שיעשה זאת, אם הוא יכול להשיג את הכסף. אבל מה שקורה הוא שהאוצר הופך למנגנון המייצר כסף. זה נוגד את כל הקונספציה של שלטון מקומי. אם העיריות לוות כסף ב-9% צמוד, הממשלה יכולה לגייס את הכסף יותר בזול. לכן הדגשתי את העניין. כאן אפשר לעשות משהו רציני, ומשמעות הדבר - מסים.

את עמדת ההסתדרות לגבי העלאת המסים העירוניים, אינני מבין. שאלתי את גזבר ההסתדרות, כיצד ישלם את שכר העובדים. אינני רוצה להגיד מה השיב. כיצד ישלם ראש עיריית ירושלים את שכר העובדים? יש לו שתי אפשרויות: או לפטר עובדים או להעלות מסים. אם הוא מעלה מסים, ההסתדרות טוענת שהוא מפר הסכם ומייד תובעת תוספת יוקר. אני חושב שיש מקום לקיצוץ רציני בסעיף הרשויות המקומיות בתקציב המדינה. ומשמעות הדבר - העלאת המסים ברשויות המקומיות. אני לא הייתי מתרגש מכך.

הערה אחת בקשר לחשבון ההון. אני אמרתי שאני מבין את שר האוצר, מדוע ניסה להטיל מס מעסיקים. למעשה מס מעסיקים הוא מס על השכר. ובמשק שמסבסדים בו את ההון בדרך נוראית, להטיל מס על השכר, זו שטות, כי בדרך זו מייקרים את העבודה עוד יותר. אם אני יכול להבין את שר האוצר, הרי זה מפני שאם הוא ראה שיש לו גרעון של 4-5 מיליארד לירות והוא דיבר על 1,5 מיליארד לירות, הוא היה מוכרח להשיג את הכסף. מניין הוא יכול להשיג את הכסף? הדרך להעלאת מס הכנסה, חסומה בפניו. הוא נדחף לפינת הזירה "להתאגף" מפינת הזירה. לפעמים כאשר אתה נמצא בפנית זירת האגרוף אתה מכה מתחת לחגורה לא מפני שאתה רוצה, אלא מפני שאתה מנסה לצאת מהפינה בה אתה תקוע. אני חושב שהוא עשה דבר חשוב ביותר, כי זו הייתה הדרך היחידה. עכשו לפחות הצבור מודע לכך שיש גרעון רציני בתקציב.

ז. שובל:
עכשו הצבור מודע לכך שאי אפשר לסמוך על הממשלה לא לטוב ולא לרע.

פרופ' ח. ברקאי:
כך אתה רואה את הדברים. ההצעה שלנו הייתה שעד שלא יהיה מס ערך מוסף, יש לבטל מלווה מעסיקים. נכון שזה מלווה ולא מס. אבל לעומת ביטול מלווה המעסיקים, שהיה מקל על המעסיקים, הייתי אומר שאשראי אפשר לתת פחות ממיליארד לירות.

בעיית שוק ההון הישראלי היא שהממשלה היא מונופוליסטית בשני כיוונים: היא לוקחת והיא נוחנת. הצרה היא, שהיא לוקחת צמוד ונותנת לא צמוד. אם יהיה לה פחות לחלק, הלחץ יקטן.

בענין אגרות החוב הצמודות יש דמגוגיה נוראה. אני אומר: תסחוט מהאזרח כל מה שאתה רוצה. אבל אחרי שלקחת ממנו כל המסים ונשאר לו הלירות שלו, והוא החליט שהוא מלווה אותן בתנאים שנאמרו לו, צריך להחזיר לו חזרה את הלירה שלו. בסופו של דבר, מהי ההצמדה? הצמדה זו פירושה שהוא מקבל את הלירה שלו חזרה. מה כל הפטנט הגאוני של מס על הפרשי הצמדה? באני בעדי ביטול ההקלה של 25% מכסימום מס הכנסה על הרביבית. אבל אינני נאיבי. משמעות הדבר שיצטרכו לשלם ברוטו יותר.

אחת הבעיות בשוק אגרות החוב היא, שהשוק קשוח ביותר בגלל מה שאתם עושים. לפעמים השוק אינו רוצה לקנות אגרות חוב מהאמיסיה ולפעמים הוא קונה את כל האמיסיה. באותו רגע הממשלה הייתה

צריכה להרע תנאי האמיסיה. אבל אין יכולים לעשות זאת, כי שר המשפטים הקודם נתן חוות דעת שלילית בענין זה. אני מזמן הצעתי שימכרו אגרות החוב לפי השיטה האנגלית.

מה שטסל אמר שבמקרה כזה יהיה קרטל של הבנקים.

י. פלומין:

פרופ' ברקאי:
זו תהיה הזדמנות לשנוי מוסדי בתחום זה. יקומו עוד ברוקר'ס. על כל פנים, זו בעייתו של החשב הכללי. יש זרם תקבולים ממסים ויש לו אשראי שהוא צריך לממן. הוא הולך לשוק ומציע תנאים; אם אינו יכול להשיג כספים בתנאים שהוא מציע, הוא צריך להציע תנאים טובים יותר. ברגע שהוא צריך לשלם יותר למקבלי האשראי, הוא מרע את התנאים. אין צורך במהפכות. אפשר להתחיל בזה בנייר ערך לשנה-שנתיים או שלוש שנים. למעשה שער החליפין של הלירה נייד, רק לא לגבי הדולר, והעולם אינו מחמוסט. הבה ננסה ללכת בדרך זו לגבי אגרות החוב. אני משוכנע שהבנקים - כולל בנק הפועלים - אינם רוצים בזה בתור אינטרסנטים.

ועוד הערה אחת לגבי ההשקעות. אנו רואים שעשויה להיות הקטנה של 10% בהשקעות. מכיוון שכדי לעצור את האינפלציה מוכרחים להעלות את שער הריבית הריאלית, לא הייתי נבהל מכך אם השנה היה קיצוץ נוסף בהשקעות. יהיה זה אסון אם קיצוץ כזה יהיה גם בשנה הבאה. אבל איננו יכולים לעשות את כל הדברים. וכיוון שכך צריך להחליט מה מערכת העדיפויות. אם אנו מרגישים שיש לחץ חזק של ביקוש, אני בעד עשיית סדר בשוק ההון על ידי העלאת שער הריבית הריאליים. ועל ידי אמירה לבנק לפיתוח התעשייה: אתם יכולים לתת אשראי מכספים שיחזירו לכם אלה החייבים לכם. אתם רוצים עוד, אתם יכולים לתת, אבל תשלמו את שער הריבית. זה יגרום לכך שכל מיני השקעות שכדאיות בתנאים הקיימים, לא תהיינה כדאיות. זה איננו דבר שלילי, כי ברור שיש הרבה השקעות סרק. אי אפשר לעשות אחרת. אנו צריכים לעצור מה שהולך עכשו, וכאשר דורכים על המעצור מטבע הדברים משהו צריך להשתפשף, כי המעצור פועל על יסוד החיכוך; אם בין היתר ישתפשף ענין ההשקעות - אני מוכן לשלם מחיר זה.

אני מודה לכם בשמי ובשם כל חברי הועדה.

היו"ר י. קרגמן:

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.25